

Täysistunto

Keskiviikko 27.2.2019 klo 14.08—17.56

12. Vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettaminen

Kansalaisaloite KAA 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 35/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 35/2018 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotus hylätään.

Keskustelu

14.29 **Martti Mölsä sin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Talousvaliokunnan mietintö kansalaisaloitteesta koskien vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettamista on kysymyksessä tällä kertaa.

Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen taustalla on ajatus siitä, että hankintalainsäädännön mukainen kilpailuttaminen ei ole toimiva eikä inhimillisesti tai kansantaloudellisestikaan kestävä tapa järjestää vammaispalveluita. Samalla vaarantuu vammaisten osallisuuden toteutuminen heidän elämäänsä olennaisesti vaikuttavissa päätöksissä. Myöskään tarvittavia oikeussuojakeinoja ei ole käytävissä asianomaisaseman puuttuessa.

Talousvaliokunta pitää aloitteessa esille nostettuja kysymyksiä tärkeinä ja ajankohtaisina. Aloitteesta ilmenevät ongelmat edellyttävät toimivaa sääntelyä ja yhteiskunnallisesti ja inhimillisesti kestäviä toimintamalleja. Nyt käsiteltävä kansalaisaloite on tärkeä keskustelunavaus vammaispalvelujen laadun turvaamiseksi. Talousvaliokunnan arvioinnin lähtökohtana on se, millä tavoin asiaa on voimassa olevassa hankintalaissa säännelty, millä tavoin hankintalaki mahdollistaa kansalaisaloitteen tavoitteiden toteutumisen ja aiheutuuko aloitteesta lainsäädännön muutostarpeita.

Esityksessä ehdotetaan vammaispalvelut suljettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (hankintalaki) soveltamisalan ulkopuolelle. Tätä toteutettaisiin lisäämällä lain 9 §:ään soveltamisalarajaus, jossa todettaisiin, että ”tätä lakia ei sovelleta sellaisten vammaispalveluiden hankintaan, joissa on kyse vammaisten henkilöiden välttämättömän huolenpidon ja tuen tarpeesta ja tarpeeseen liittyvistä palveluista asumisessa ja jokapäiväisessä elämässä”.

Arvoisa puhemies! Vaikka voimassa oleva hankintalaki tarjoaa varsin laajan keinovalikoiman, joka mahdollistaa vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaamisen, tätä ei lain soveltamiskäytännössä ole aina pystytty riittävästi toteuttamaan. Talousvaliokunta katsoo, että tämä edellyttää nykyistä selkeämpää ja kattavampaa ohjeistusta ja neuvontaa lain soveltamisesta. Vammaispalveluiden järjestämisen osaamista tulee edistää valtakunnallisesti. Kyse ei ole vain hankintalainsäädännön mukaisten menettelyjen osaamisesta, vaan oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

kean järjestämistavan valinnasta: järjestämistapa voi olla myös muu kuin hankintalain mukainen kilpailutus.

Talousvaliokunta pitää lisäksi tärkeänä, että lainsäädännön tarjoamien oikeussuojakeinojen riittävyttä selvitetään. Samassa yhteydessä tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja koskevan lainsäädännön muutostarpeita vammaispalveluiden laadun ja jatkuvuuden turvaamiseksi.

Talousvaliokunta esittää näiden näkökohtien osalta sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoesitykseen perustuvaa lausumaa mutta katsoo, että lausumaa tulee täydentää nimenomaisella maininnalla sosiaali- ja terveyspalveluita koskevan lainsäädännön muutostarpeista ja hankintoja koskevasta ohjeistuksesta. Lisäksi lainsäädäntöehdotusten laadun turvaamiseksi tulee työryhmän työlle varata riittävästi aikaa. Ehdotukset tulee kuitenkin valmistella viipymättä. Tästä valiokunnan lausumaehdotus 1, josta kuulemme myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan arvioon siitä, että vammaisten osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta tulee vahvistaa osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua, ja esittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon mukaista lausumaa asiasta. Valiokunnan lausumaehdotus 2, josta kuulemme myöhemmin.

Palveluntarjoajien ja asiakkaiden yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää varmistaa myös kilpailuneutraliteetin toteutuminen. Lainsäädännön, sen soveltamisen ja lupa- ja valvontakäytäntöjen tulee olla johdonmukaisia ja turvata sekä palveluiden laatu että tasa-arvoiset lähtökohdat erilaisille palveluntuottajille. Tässä tulee huomioida myös pienempien palveluntarjoajien tosiasialliset mahdollisuudet toimia markkinoilla tasavertaisesti. Ja tästä valiokunnan lausumaehdotus 3.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan päätösehdotus on, että eduskunta hylkää kansalaisaloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen ja että eduskunta hyväksyy kolme lausumaa. Ja nyt mennään niihin lausumiin.

1. lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto nimittää asiantuntijaryhmän, jossa ovat mukana aloitteen tekijöiden ja vammaisjärjestöjen edustajat, arvioimaan ja valmistelemaan viipymättä tarvittavat säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Lisäksi asiantuntijaryhmän tulee selvittää sosiaali- ja terveyspalveluja ja hankintalainsäädäntöä sekä niihin liittyvää neuvontaa ja ohjeistusta koskevat muutostarpeet sosiaali- ja terveyspalvelujen, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen, hankintojen kehittämiseksi. Tarvittavat säädösmuutokset on annettava eduskunnalle mahdollisimman pian.”

2. lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua.”

3. lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää ja varmistaa vammaispalveluiden tarjoamisen edellytyksiin, kuten toimintoja koskeviin vaatimuksiin, liittyvän lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden ja siihen liittyvän ratkaisu- ja valvontakäytännön yhtenäisyyden palvelujen käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.”

Todettakoon vielä erikseen, että talousvaliokunnan hylkäävän päätösehdotuksen taustalla on hankintalaki, jonka sisällön reunaehdoja määrittävät EU:n hankintadirektiivit. Nyt käsiteltävän aloitteen kannalta keskeistä on, että EU:n hankintadirektiivit määrittävät myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

vammaispalvelujen näkökulmasta soveltamisalan, johon hankintalainsäädäntöä on sovellettava. Direktiivin mukaan sosiaalipalveluja ja muita erityisiä palveluja koskevat hankintasopimukset on tehtävä kilpailuttamissäännösten mukaisesti, ja vammaisille henkilöille tarkoitettut palvelut kuuluvat liitteessä lueteltuihin palveluihin. Talousvaliokunta pitää selvitettyinä, että vammaisten henkilöiden palvelut kuuluvat hankintadirektiivin soveltamisalaan eikä niitä siten ole mahdollista sulkea kansallisen hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Tämä ei kuitenkaan merkitse pakkoa toteuttaa palveluita julkisena hankintana.

Arvoisa puhemies! Aikoinaan luulin, että kansalaisaloitteilla ei ole mitään merkitystä, mutta erehdyin. Olin väärässä. Tämä lakialoite on näyttänyt voimansa: kansalaisilla on valtaa, jos eduskunnan lainsäädäntövalta ei näe kivimuurien läpi kansan syviä rivejä. [Timo Heinonen: Oikein!] Siis tämä kansalaislaki on näyttänyt voimansa, ja seuraavan eduskunnan on tehtävä tarvittavat korjaukset lainsäädäntöön. Eläköön! [Naurua]

Puhemies Paula Risikko: Annetaan ministerin vastata nyt tässä vaiheessa. Olkaa hyvä, enintään viisi minuuttia.

14.39 Työministeri Jari Lindström: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos valiokunnalle ja puheenjohtaja Mölsälle tämän asian esittelystä ja tämän vaikean asian tosi asiallisesta käsittelystä. Tätä kansalaisaloitetta on kiittäminen siitä, että se on nostanut esiin tärkeitä kysymyksiä näitten palvelujen järjestämistavasta ja laadusta ja on myös lisännyt tietoisuutta siitä, mistä tässä kaikessa on kysymys.

Minä olen itse käynyt tosi paljon keskustelua muun muassa vammaisjärjestöjen kanssa pitkän aikaa näistä haasteista, joita on koettu tämän hankintalain osalta, ja toisaalta sitten näitten palvelujen järjestämisestä, miten tässä hommassa pitää edetä ja mikä on tavallaan se oikea syy, onko se hankintalaki vai onko se syy jossain muualla. No, palvelujen käyttäjiä ja heidän läheisiään on joka tapauksessa palvelujen suunnittelussa ja sitten laatuvaatimusten asettamisessa kuultava. Vaikkei nyt sitten ihan kaikkia toiveita aina pystytä toteuttamaan, niin kyllä uskon, että asioitten hyvällä ja huolellisella järjestämisellä näitä toiveita pystytään nykyistä paremmin huomioimaan.

Vammaispalvelujen järjestämisen tavoissa kunnalla on erilaisia vaihtoehtoja: omatuotanto, palveluseteli taikka sitten kilpailuttamalla hankitut ostopalvelut. Kunnan tuleeekin nyt aiempaa tarkemmin pohtia sitä, minkä tuotantotavan se sitten valitsee. Hyvä, että tätä keskustelua käydään myös asiakkaitten kanssa siitä, mikä on oikea tapa järjestää nämä palvelut. Myös silloin, kun kilpailutetaan hankintoja, voidaan antaa tilaa asiakkaiden valinnanvapaudelle. Esimerkiksi kun käytetään puitejärjestelyä, niin voidaan valita sen yhden palvelun sijasta useampia vaihtoehtoisia palveluntarjoajia, joista asiakas voi sitten valita sen haluamansa.

Hankintalaki mahdollistaa myös yksilöperusteiset suorahankinnat semmoisissa tapauksissa, kun siihen on joku asiakkaan elämäntilanteesta tai muusta seikasta johtuva syy. Tämöinen voi olla esimerkiksi asiakkaan ja hoitajan välinen hoitosuhde, kuten vaikeavammaisen potilaan tarve käyttää omaa tuttua hoitajaansa. Tähän hyvään hankintatapaan kuuluu, että asiakkaita kuunnellaan nimenomaan palvelun sisällön määrittelyssä ja laatu otetaan asianmukaisesti huomioon näitä valintakriteereitä asetettaessa. Hankintalaissa on tästä selkeä kirjaus, ja laadun määrittelystä vastuullisen ostajan on tämä seikka otettava huomioon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Hankintalaki mahdollistaa jo nyt hyvin pitkät sopimukset ja toistaiseksi voimassa olevan eli käytännössä pysyvän hoitosuhteen. Laki ei siten vaadi kilpailutettavaksi uudelleen jo kertaalleen kilpailutettuja palveluita, mutta hankintalaki edellyttää sote-palveluitten osalta, että jos palvelu kilpailutetaan vain hinnalla, niin hankintayksikön tulee silloin perustella, miten sen laatu on tullut huomioiduksi, ja tämä velvoite pakottaa kaikki hankkijat perusteellisesti pohtimaan sitä, minkä arvon ne asettavat hinnalle valintaperusteena. Laatuvaatimusten toteutumista on valvottava sen koko sopimuskauden ajan.

Kunnilla on paljon kilpailutuksen osaamista, mutta edelleen tarvitaan lisää tietoa ja hyviä esimerkkejä onnistuneista, laadukkaista tavoista toimia. Ja senpä takia on erinomaista, että ensi viikolla me saamme käynnistettyä tällaisen tätä asiaa tukevan valtakunnallisen koulutuskierroksen kaikille sote-hankkijoille ja palveluntuottajille. Me olemme tässä tehneet hyvää yhteistyötä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, ja tämä kierros lähtee kiertämään. Sitten meillä on käytössä keinoverkosto, jonka osaamista voidaan käyttää.

Minun mielestäni kaikkien tämä keskustelu on mennyt oikeaan suuntaan. Vaikka tässä esitetään tämän kansalaisaloitteen hylkäämistä, niin tämä kansalaisaloite on tehnyt minun mielestäni ison palveluksen vammaisjärjestöille ja myös hankintalaille. Toivottavasti tämä esimerkki osoittaa sen, että kansalaisaloitejärjestelmä toimii ja sillä voidaan vaikuttaa. — Kiitos.

Puhemies Paula Risikko: No niin, otetaan tähän muutama vastauspuheenvuoro ensiksi ja sieltä ensiksi vaikka edustaja Elo.

14.43 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kiittää ensinnäkin kansalaisaloitteen laatijoita hyvästä ja merkityksellisestä työstä ja tietysti myös ministerin mainitsemia vammaisjärjestöjä hyvästä yhteistyöstä tämän prosessin aikana sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnon osalta että nyt talousvaliokunnan mietinnön osalta.

Omalla pikkusiskollani on Downin syndrooma, ja sitä kautta tietysti koko elämän ajan olen voinut nähdä aika läheltä, mikä tilanne esimerkiksi kehitysvammaisten osalta Suomessa on, ja parempaan suuntaan hänenkin elämänsä aikana on menty, mutta haasteita kyllä edelleen on. Ennen kaikkea se liittyy siihen, että meillä on kolmisensataa kuntaa, joissa voi olla jopa 300 erilaista ratkaisua tai asennetta. Entä jos olisi ne 18 maakuntaa? Pääsemmekö siihen tilanteeseen, että pääsemme sen kokemaan? Sekin jää nähtäväksi.

Mutta tämän mietinnön mukaan on tärkeää se, mihin sosiaali- ja terveysvaliokunta lausunnossaan kehottaa ja mihin ministeri viittasi: että kunnat käyttäisivät enemmän sitä yksilöperusteista suoraan hankintaa palvelujen hankinnassa silloin, jos nimenomaan palveluntarjoajan vaihtaminen olisi ihmisen kannalta erityisen epätarkoituksenmukaista, niin kuin tässä todetaan. Nämä ovat niitä tilanteita, joihin minun käsittääkseni nimenomaan vammaisjärjestötkin ovat halunneet puuttua, ja olenkin iloinen, että tämä mietintö on yksimielinen. Tälle kehitykselle, mihin mietinnössä viitataan, on tämän eduskunnan laaja tuki kaikkien puolueiden osalta.

14.45 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan myöskin yhtyä kiitoksiin paitsi tämän kansalaisaloitteen tekijöille myöskin vammaisjärjestöille. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto oli yksimielinen, ja talousvaliokunnalta tuli myöskin hyvä mietintö, jossa on nämä velvoittavat ponnet. Haluan uskoa, että näitten pon-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

sien kautta ja erityisesti tämän asiantuntijatyöryhmän asettamisen kautta oikeasti pääsemme nyt sitten pureutumaan niihin todellisiin ongelmiin, mitkä tällä hetkellä meillä ovat liittyneet vammaisten elinikäisten palveluitten kilpailuttamiseen. Toki varmasti myöskin se keskustelu, mitä on käyty vanhuspalveluista, aika hyvin heijastaa näitä samantyyppisiä asioita, mitkä ovat tulleet esille.

Tässä keskustelussa on hyvin tullut esille se, miten voidaan järjestää palvelut omana tuotantona ja palveluseleillä, ja sitten tullaan kilpailutuksiin ja laatukriteereihin ja näihin. Ehkä haluaisin nostaa vielä myöskin vielä tämän niin sanotun sgein elikkä yleistä taloudellista etua sisältävät palvelut ja tämän erottelun, että meillä pitäisi näitä elinikäisiä palveluita pystyä myöskin EU-lainsäädännön näkökulmasta katsomaan siitä vinkkelistä, että ne eivät ole sen tyyppisiä palveluita, joita pitäisi välttämättä ollenkaan kilpailuttaa. Täällä ministeri kyllä hyvin toi esille myöskin niitä seikkoja, jotka saattavat liittyä esimerkiksi asiakkaan vammaan ja sen tyyppiin erityistarpeisiin, jotka voivat jättää [Puhemies koputtaa] nämä kilpailutuksen ulkopuolelle.

Mutta kaiken kaikkiaan [Puhemies: Minuutti!] täytyy toivoa, että näitten ponsien mukaan sitten tullaan tulevaisuudessa, ja tuleva hallitus tulee, menettelemään.

Puhemies Paula Risikko: Minuutti on siis aikaa.

14.46 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ajatellaan asumiseen liittyviä palveluita, niin silloin puhutaan ihmisten kodeista. Kukaan meistä ei haluaisi suostua kodin valinnassa siihen, miten tällä hetkellä kilpailutuksissa toimitaan vammaisten kohdalla. Auttaisikohan asian sisäistämässä, jos puhuisimme yhteiskodeista mieluummin kuin asumispalveluyksiköistä? Kaikkein epäinhimillisintä on se, että toistuvien kilpailutusten takia osa vammaisista joutuu muuttamaan kodistaan pois ja samalla katkeavat monet tärkeät ihmissuhteet. On hyvä tiedostaa, että hankintalakikaan ei esimerkiksi velvoita uudelleen kilpailuttamiseen asumispalveluissa, mutta tätä ei vain edelleenkaan tunnuta riittävästi ymmärrettävän, eikä sitä ole sisäistetty.

14.47 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen samaa mieltä kuin edellinen puhuja, edustaja Mäkisalo-Ropponen, että vammaisten kohdalla on erityisen tärkeää, että heillä on pysyvät ihmissuhteet ja että se on heidän kotinsa. Ja kaikki ne toimenpiteet, mitkä erottavat tämän pysyvän kodin ja pysyvät hoitosuhteet, saattavat viedä pahastikin tilannetta taaksepäin.

Mutta kysyisin ministeriltä: Millä tavalla tulevaisuudessa tullaan määrittelemään laatu, se, kuka tekee kuinka laadukasta työtä? Tuleeko siihen joku rekisteri, vai millä tavalla voidaan sitten ikään kuin yleisen näkemyksen perusteella todeta nämä laatukriteerit? Ettei vaan käy niin, että ne laatukriteerit määritellään kuitenkin tarjouskilpailuissa ja käytännössä kaikki saavat täydet pisteet.

14.48 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Erityiskiitos aloitteen tekijöille ja allekirjoittaneille — yli 72 000 allekirjoitusta aloite sai ja on erittäin ymmärrettävä. Olen itse työskennellyt vuosia ikääntyneiden kehitysvammaisten parissa ja tunnen sen tilanteen ja tiedän, että kotihan se on niille ihmisille, jotka siellä asuvat. Se voi olla juuri vaikkapa ryhmäkoti, ja sellaisessa itse työskentelin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Olen Espoosta ja tein vuonna 2016 siellä valtuustokysymyksen liittyen hankintalain kilpailuttamisen osaamiseen. Miten, ministeri, veisitte sitä viestiä tuonne kuntiin ja maakuntiin, kaupunkeihin, kuinka sitä hankintalakia on mahdollista käyttää näissä kilpailutustilanteissa ja mennä oikeasti se laatukärki edellä? Ei aina tarvitse ostaa sitä halvinta, ja kyllä näkisin, että juurikin näissä vammaisten ihmisten asumispalveluissa sen kilpailuttamisen tulisi olla se viimeinen vaihtoehto. On tärkeää, että jatkuvuus, pysyvyys säilyy.

14.49 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vammaisten asia on tärkeä asia. Jäin kuitenkin miettimään tämmöistä tähän liittyvää asiaa, mikä liittyy siihen, että kun vammaisen ottaa henkilökohtaisen avustajan, niin hänestä tulee silloin työnantaja ja hänelle tulee ne työnantajavelvoitteet siihen mukaan. Toisaalta sitten on käynyt näin, kun on olemassa tämä järjestäytynyt työnantaja, että jos tämä vammaisen järjestäytyy tähän Hetaan elikkä henkilökohtaisten avustajien työnantajajärjestöön, niin silloinhan kunta joutuu maksamaan tälle henkilökohtaiselle avustajalle TESin mukaisen palkan, mutta jos vammaisen ei ole järjestäytynyt, niin silloin kunta voi käyttää muita työehtosopimuksia ja näin alipalkata tämmöistä avustajaa. Kysyisinkin ministeriltä: onko kiinnitetty huomiota tämmöiseen asiaan, kuinka saadaan nämä kunnat tavallaan toimimaan niin, [Puhemies koputtaa] etteivät ne toimi viltteinä työnantajina viltteillä markkinoilla, vaan ne olisivat työnantajajärjestöjen mukaisessa palkkausjärjestelmässä?

14.50 Olli-Poika Parviainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä kansalaisaloite on äärimmäisen tärkeä, kuten kaikki olemme todenneet, ja vammaiskysymykset ovat ihmisoikeuskysymyksiä mitä suurimmassa määrin. Siksi niihin täytyy suhtautua myös sillä vakavuudella.

On hyvä, että hankintalaki ei pakota katsomaan pelkkää hintaa. Mutta kun tiedämme kuntien taloudellisen tilanteen Suomessa ja tiedämme myös sen, että mahdollisiin tuleviin maakuntiin ei ole tulossa mitään pikavoittoja talouspuolella, niin vaikka on mahdollista tehdä kilpailutuksia niin, että hintakriteeri ei ylikorostu, niin pelkään kuitenkin, että hintakriteeriä tullaan edelleen jatkossakin korostamaan, ellei siihen tiukasti puututa. Se, että pitää perustella erikseen hinnan käyttäminen ensisijaisena kriteerinä tai jopa hinnan ylipainottaminen, ei välttämättä vielä riitä, sillä kokemukseni kuntamaailmasta muistuttaa siitä, että kunnat kyllä keksivät niitä perusteluita, kun niiden on pakko. Ja jälleen päästään siihen rahoitukseen.

Toivoisin, että ministeri avaisi vielä lisää sitä, miten varmistamme aidosti, että vammaisten asumispalvelut turvataan.

14.52 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vammaisten elämän mittaiset välttämättömät palvelut, avut ja myös koti ovat sellaisia, että niihin pitää löytää malli, että ei tarvitse esimerkiksi viiden vuoden välein kilpailuttaa niitä lähimpiä tukihenkilöitä, jotka mukana elämässä ovat. On arvokasta, että kansalaisaloitteilla voidaan muuttaa Suomea inhimillisempään suuntaan, ja kiitos vammaisjärjestöille, aloitteen tekijöille ja myös valiokunnalle hyvästä työstä. Tässä on jälleen kerran yksi osoitus siitä, että nämä ponnet vievät itse asiassa näitä kansalaisaloitteita usein siihen suuntaan, mihin ihmiset ovat toivoneet. Elinikäiset palvelut pitää saada sellaisiksi, että ihmiset voivat asua kodeissaan mahdollisimman pitkään. Hinta ja laatu, joista on tänään puhuttu, ovat näitä kilpailutuksen arvokkaita tekijöitä, mutta niin ovat myös ihmisen omat toiveet, ja silloin pal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

veluseteli on tietysti erinomaisen hyvä hankintamalli ihmiselle, että hän voi tehdä myös omia valintoja läheistensä kanssa.

14.53 Markku Rossi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustaja Antti Rentola puhui 1918 hallitusmuotokysymyksen yhteydessä, että on havaittavissa selkeästi raitistumista tähän suomalaiseen tasavaltalaiseen järjestelmään. Hän puhui niille, jotka ehkä olivat olleet toista mieltä. Olen iloinen, kun edustaja Mölsä talousvaliokunnan puheenjohtajana otti kantaa myös tähän kansalaisaloitenäkökulmaan. Voi sanoa, että ehkä koko meidän eduskuntammekin puitteissa on tapahtunut tietyn tyyppistä raitistumista tätä koko kansalaisaloitejärjestelmää kohtaan. Siitä on tullut eittämättä osa suomalaista demokratiaa. Vaalitaan sitä, viedään sitä eteenpäin, ja eduskunta kyllä sitten osaa arvioida, mitkä aloitteet ovat kohdallaan, kuten nyt sitten tämäkin kyseessä oleva kysymys.

Todellakin kysymys on, kun puhutaan vammaisista ihmisistä, jotka tarvitsevat enemmän palveluita kuin me muut, myös ihmisarvosta ja ihmisoikeuksista. Se edellyttää silloin ilman muuta, että myös hankintapäätösten yhteydessä pyydetään esimerkiksi eri kunnissa olevilta vammais- tai vanhusneuvostoilta lausuntoja, jotta kuullaan, jotta saadaan tietoa, mitä mieltä kustakin kysymyksestä sitten niiden palveluiden käyttäjät itse ovat. Aina ei ole kysymys edes rahasta vaan siitä, kuinka asioita toteutetaan, ja tässä suhteessa päätöksentekijöiden on ilman muuta aina hyvä kuulla kansalaisia.

14.54 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan kyllä ilmaista iloni siitä, että tämän aloitteen periaatteet tulevat toteutumaan. Näin täytyy olla. Se on oikeudenmukaista ja ainoa oikea tie. Haluan myös nostaa hattua sille sisukkuudelle, jota esimerkiksi aloitteen toimeenpanija Markku Virkamäki ja nämä järjestöt ovat jo vuosia omanneet kertoessaan tätä ongelmaa ja puhuessaan tästä laajasti, tehdessään työtä. Se on todella hieno asia, ja arvostan sitä kovasti. Viimeksi sain ihastuttavia terveisiä myös Tampereen OmaPolun väeltä, jotka toivat ihan virallisesti tänne eduskuntaan asti tätä, ja yhdessä totesimme, että aloite varmasti myönteisessä hengessä etenee.

Eli, puhemies, tässä puheenvuorossani haluan vain sanoa, että tämä on merkittävä päivä ja on tärkeää myös huolehtia siitä, että tämä menee loppuun asti. Ja täällä on puhuttu vaikkapa resursseista: meidän on huolehdittava, meillä on velvoite huolehtia siitä, että ihmisarvon edelle ei saa mennä voitontavoittelu ja että löytyy resursseja huolehtia meidän vammaisistamme, ikäihmisistämme ihmisarvoisella tavalla.

14.55 Johanna Karimäki vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan lämpimästi kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä ja vammaisjärjestöjä tästä tärkeästä työstä, että vammaisten kaltoinkohtelu hoivapalveluissa on nyt tullut näkyväksi. Ministeri käytti hyvän puheenvuoron siitä, että hankintalaki ei edellytä kilpailuttamista, ovathan vammaisten palvelut hyvin herkkiä jokaisen arkipäivän palveluita ihmiseltä ihmiselle, jotka turvaavat sen hyvän ja turvallisen arjen, ja niissä lämpö ja jatkuvuus ovat niin olennaisen tärkeitä. Mutta nyt kun meillä näitä ongelmia jatkuvasti on ollut, niin on selvää, että nykykäytäntö ei tällaisenaan voi jatkua. On erittäin hyvä, että talousvaliokunta teki nämä kolme tärkeää pontta, joiden pohjalta työ voi jatkua tämän eduskunnan yhtenäisen vahvan tahdon siivittämänä. Kysynkin teiltä, ministeri: pystyttkö käynnistämään heti näitten ponsien mukaisen työryhmien työskentelyn ja selvitykset?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

14.56 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan kiittää lämpimästi aloitteen tekijöitä ja samalla todeta, että on toki surullista, että tällainen kansalaisaloite on alun alkaen edes jouduttu tekemään. Eikö ole väärin, että sivistyneessä hyvinvointiyhteiskunnassa vaivaisimmat joutuvat taistelemaan omien ihmisoikeuksiensa puolesta, eikä niin, että heidän ihmisoikeutensa olisivat ensimmäisinä turvatut?

Joka viikko tulee esiin epäkohtia: nyt viikko sitten tieto vammaisten fysioterapioiden kilpailutuksesta ja aikaisemmin esimerkiksi kuurojen tulkkauspalveluiden katastrofista, josta on kanneltu myös oikeuskanslerille. On tietenkin erinomaista, että nyt olemme kaikki yhtä mieltä siitä, että korjauksia täytyy tehdä — sen jälkeen, kun tuhansien ihmisten elämä on pilalla ja turvattomuus ja epävarmuus ovat lisääntyneet.

Tuleva hallitus saa korjata menevän hallituksen virheitä, mutta se iso haaste on tässä, kykenemmekö muuttamaan ajattelutapaamme, etteivät kaikkein heikoimmassa asemassa olevat suomalaiset joudu tämän markkinamallin uhreiksi. Tämä on iso haaste paitsi meneväle niin myös tulevalle hallitukselle.

14.58 **Arto Pirttilahti kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voin yhtyä edustaja Viitasen kanssa kiitoksiin näille ryhmille, jotka tätä asiaa ajoivat; varsinkin Markku Virkamäen nimi tuli esille. Erittäin sitkeä työ, ja hienoa, että saatiin tämä käsiteltyä nyt tämän hallituksen aikana.

Oikeastaan kaksi näkökohtaa:

Ihan selkeästi tuli esille, että meillä on eroa lain tulkinnan ja sitten sen välillä, mitenkä lakia toteutetaan kentällä. Varsinkin tämän hankintalain toteuttamisessa, tietenkin niissä ponsissakin: kuntien ja kaupunkien tulisi katsoa paras tapa, miten se toteutetaan.

Toinen asia, joka nousi esille, oli myös tämä, millä tavalla tulkitaan julkisen ja yksityisen puolen, esimerkiksi kiinteistön mitoituksissa olevia asioita, niin että jos siellä toimii julkinen puoli, niin samoissa tiloissa ei samoilla ehdoilla voi toimia yksityinen toimija. Tämäkin on siellä ponnassa huomioitu. Toivotaan, että nämä nykyisenkin lain pohjalla olevat asiat tulkittaisiin siitä näkökulmasta, mikä on asiakkaan hyväksi — ja tässä asiassa vammaisten hyväksi.

14.59 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös omasta ja sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta kiittää tämän aloitteen alullepanijoita. He ovat tehneet valtavan työn tuolla tuulessa ja tuiskussa. Itsekin olen monta kertaa tuolla Vantaalla markkinoilla heitä tavannut ja kohdannut. Haluan myös esittää kiitokset valiokunnalle siitä, että kerta kaikkiaan tämä työ ei mennyt hukkaan vaan tämä on hyvä osoitus siitä, että arvokkaalla tavalla tässä eduskunnassa on mahdollista käsitellä kansalaisaloitteita niin, että ne viedään eteenpäin.

Meillähän on useita esimerkkejä. Hyvä, että vaikka toisen asteen maksuttomuus -aloitteen käsittely oli vähän toisenlaista, niin nyt tässä aloitteessa talousvaliokunnassa löydettiin yhteiset ponnet. On tärkeää, että itsemääräämisoikeus, joka on ihmisoikeuden ja ihmisarvon ytimessä, taataan ihan jokaiselle omasta taustasta tai mahdollisuuksista riippumatta. Sen takia on tärkeää, että nyt näiden ponsien mukainen työ lähtee välittömästi eteenpäin. [Puhemies koputtaa] SDP:llä on vahva tuki tälle työlle.

15.00 **Sari Tanus kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin haluaisin esittää suuret kiitokset tämän aloitteen vireillepanijoille ja kaikille heille, jotka tekevät ar-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

vokasta, sitkeää työtä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin eteen, ja samaan hengenveetoon sanoa, että on kyllä ollut pöyristyttävää kuulla niitä monia uutisia ja kuulla kentältä niistä monista tilanteista ja monista tapahtumista, millä tavalla vammaisten ihmisten asioita on hoidettu, kuinka suuria puutteita siellä on ollut. Mutta toivotaan, että tähän tulee pikaisimmin parannus ja muutos, koska vammaisiin henkilöihin liittyen on paljon, paljon potentiaalia, ja siellä on paljon asioita sen suhteen, kuinka he voivat paremmin toimia ja elää yhteiskunnassa.

Vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta tulee vahvistaa, ja niin kuin sanottu, sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa pitkään käsittelemme tätä asiaa, ja sitten talousvaltiokunnan päätöksiin tulivat onneksi nämä lausumat, joilla asetetaan myös tämä asiantuntijaryhmä, [Puhemies koputtaa] johon kutsutaan sitten näitä aloitteen tekijöitä ja vammaisjärjestöjen edustajia. Ajattelisin, että nopeasti saadaan näihin kuitenkin muutoksia.

Puhemies Paula Risikko: Vielä edustaja Strand, ja sitten ministerillä muutama minuutti.

15.01 **Joakim Strand r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Jag vill också självt passa på att tacka initiativtagarna.

Haluan kiittää aloitteen tekijöitä. Vammaisten henkilöiden osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä oikeutta valita asuinpaikkansa tulee ehdottomasti vahvistaa. Kilpailuttaminen on usein huono tapa järjestää palveluita silloin, kun puhutaan aidosti ihmisten kodeista.

Det är människors hem och nära sociala relationer vi pratar om. Därför är det utmärkt att också ekonomiskommittén här förutsätter att statsrådet utnämner en expertgrupp med företrädare också för dessa initiativtagare och funktionshindersorganisationerna för att så snabbt som möjligt se över lagstiftningen till denna del. Man brukar säga att ett samhälles civilisationsgrad mäts utgående från sättet på vilket man tar hand om dem som är i störst behov av stöd.

Puhemies Paula Risikko: Sitten ministeri. Olkaa hyvä, 5 minuuttia enintään.

15.02 **Työministeri Jari Lindström:** Arvoisa rouva puhemies! Kiitos palautteesta. Tämä on osoitus siitä, että tämä talo kykenee kyllä olemaan riitelemättäkin, ja on ollut hieno huomata, että tämä on yksimielinen. Vaikka tässä esitetään hylkäämistä, tämä itse asia menee eteenpäin. Siitä on syytä olla kyllä tyytyväinen.

Täällä itse asiassa aika moni — esimerkiksi edustaja Eestilä ja edustaja Juvonen — puheenvuorossaan nosti tavallaan tämän, miten tulevaisuudessa nyt sitten määritellään nämä kriteeristöt ja miten tämä kilpailutuksen osaaminen ja tieto kuntiin menisi. Tuossa sanoin jo, että itse asiassa 6. päivä maaliskuuta käynnistyy valtakunnallinen koulutuskierros, jossa sitten käydään seikkaperäisesti läpi kaikki tämä, mikä tähän liittyy, kuinka ja millä ehdoilla voidaan tehdä hyvä, laadukas hankinta. Meillä on paljon hyviä esimerkkejä kunnista, joissa tämä osataan, mutta on myös kuntia, joissa on vielä puutteita osaamisessa. Usein saattaa olla niin, että hankintayksikkö voi olla yksi henkilö, ja ei ole välttämättä semmoista porukkaa sitä asiaa tekemässä. Levitetään näitä hyviä käytäntöjä ja seurataan sitten tietenkin sitä, minkälaisia kokemuksia tästä on saatu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Ja tietysti tämä pelkkä hinta ja sen tuijottaminenhan on se, missä sitä osaamista tarvitaan. Se vanha viisaus, että köyhän ei kannata ostaa halpaa, pitää tässä kyllä aika hyvin kintsa. Usein siinä voi käydä niin, että se tulee paljon kalliimmaksi, ja ennen kaikkea se on inhimillisesti väärin. Tässä pitää kyetä näkemään sen asian yli. Pelkkä hinta, niin kuin sanoin, ei saa määritellä, mutta jos sillä mennään, sitä pitää pystyä sitten aukaisemaan ja perustelevaan, missä se laatu siellä on.

Nyt on ihan mahdollista tietysti vielä tässä vaiheessa sanoa yksityiskohtaisesti, miten se kriteeristö tulevaisuudessa tulee muodostumaan. Tässä menee varmaan vuosia aikaa ennen kuin meille tulee hyviä käytäntöjä, ja nimenomaan näitten verkostojen ja tämän kierroksenkin tehtävä on levittää sitä tietoa ja osaamista. Ja kuten sanoin, kun hankintalaki tuli, me olemme sitä varten perustaneet keinoverkoston, emme mitään virastoa mihinkään vaan semmoisen elimen, jolta voi kysyä ohjeita, miten minä kilpailutan tämän. Se lähtee siitä. Myös kuunnellaan asiakkaita, niin että asiakkaat ovat itse vaikuttamassa siihen. Uskon näin, että kun se koko prosessi on hallussa, niin silloin tämä lähtee menemään oikeaan suuntaan, ja silloin ollaan siinä, mitä tässä on haettu.

Täällä myös sitten edustaja Karimäki kysyi tätä, kuinka nopeasti pystytään käynnistämään näitä prosesseja. No, tietysti tässä ei ole pelkästään työ- ja elinkeinoministeriö. Hankintalaki on meillä, mutta sitten tässä on sosiaali- ja terveysministeriön puolelta lakeja, jotka liittyvät ylipäätään vammaispalveluihin, ja minä en tietenkään heidän puoleltaan osaa mennä vastaamaan. Mutta niin kuin sanoin, meillä on hyvä yhteistyö STM:n kanssa ja käymme jatkuvasti keskusteluita, ja itse asiassa tämä kierros, joka tehdään, on yhteistyössä heidän kanssaan tehtävää, koska siellä on molemmin puolin näitä asioita. Se on niin, että se on seuraava hallitus, joka arvioi sitten ylipäätään sen kokonaisuuden, ja se ottaa sitten huomioon myös sen, mitä pitää ottaa huomioon vammaispalveluja koskevan uudistuksen tarpeissa ja sen suhteessa tähän hankintalakiin.

Minä uskon, että tästä tulee hyvä, kun me lähdemme tätä korjaamaan. Tämän kansalaisaloitteen merkitys on ollut minun mielestäni se, että alussahan siinä ikään kuin etsittiin syytä siitä, että hankintalaki on tässä se ongelma, ja lukuisien keskustelujen ja asiallisen palautteen kautta me olemme päätyneet siihen, että olemme löytäneet reitin tästä ulos, ja minun mielestäni se on ollut arvokasta. Tämä ei ole missään vaiheessa ollut mitään päälle huutamista vaan hyvin asiallista keskustelua ja esimerkki siitä, miten näitten asioiden pitäisi mennä.

Eli yhteenvetona: levitetään tätä osaamista, tehdään kierroksia, kerrotaan muille hyviä käytäntöjä, mitä kunnissa jo on. Minä luulen ja itse asiassa olen varma, että tästä tulee hyvä, toimiva kokonaisuus niin, että vammaiset ihmiset saavat sen palvelun, joka heille kuuluu inhimillisesti, ja silloin me puhumme tietenkin myös ihmisarvosta ja kaikista tärkeitä asioista.

Edustaja Harakka kysyi, miksi tämä piti korjata näin. Me olemme toisaalta ihan samaa mieltä, mutta hyvä, että tämä kansalaisaloite osoitti sen, että se ei mennyt hukkaan.

Puhemies Paula Risikko: Sitten mennään puhujalistalle.

15.08 Arja Juvonen ps: Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Arvoisa ministeri! Käsittelyssä on siis kansalaisaloite vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen lopettamisesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Kansalaiset ovat käyttäneet sitä järeintä asetta, mikä heillä on, jotta he saavat äänensä kuuluviin eduskunnassa, ja se on se kansalaisaloite. Kiitos aloitteen tekijöille ja kaikille al-lekirjoittaneille, heitä oli yli 72 000. Meillä opposition edustajilla on täällä välikysymys, kansalaisilla on kansalaisaloite, ja on hienoa, että täällä eduskunnassa käsitellään kansalaisaloitteet kaikella kunnioituksella ja arvostuksella, tuodaan tänne istuntosaliin käsitte-lyyn, keskusteluun ja valiokunnat laativat näistä mietinnön.

Tämän kansalaisaloitteen tekijöiden keskeisenä viestinä on, että kilpailutus ei ole toimi-va tapa kestävästi järjestää vammaisten henkilöiden elintärkeitä, elämänmittaisia palvelu-ja, ja tämän totesimme myös sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, joka antoi lausuntonsa ta-lousvaliokunnalle. Aloitteen tekijöiden mukaan julkisina hankintoina ja siten kilpailutta-malla järjestetyt vammaisten palvelut ovat usein osoittautuneet palvelujen käyttäjien tar-peita vastaamattomiksi tai jopa riittämättömiksi. Asiakkaat kokevat, ettei heitä ole asian-mukaisesti kuultu palveluiden suunnittelussa ja tarjouspyyntöjen laadinnassa, ja aloitteen laatijat olivat myös sitä mieltä, että palveluiden hankinnassa korostuu hinta laadun kustan-nuksella eivätkä ostetut palvelut vastaa palvelujen käyttäjien tarvetta. Aloitteen peruste-luissa korostettiin, että vammaisilla henkilöillä tulisi olla oikeus valita oma asuinpaikkan-sa ja että kilpailuttamismenettelyn seurauksena heillä ei ole osallisuutta eikä oikeussuoja-keinoja itseään koskevien asioiden järjestämisessä, ja kyllä se ihan juuri näin on, ja huoli-matta siitä, että meillä on paljon niin kansainvälistä kuin myös kansallista lainsäädäntöä, nämä ihmiset ovat kokeneet, että heitä ei ole tarpeeksi kuultu.

YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen tarkoituksena on taata vammaisille hen-kilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Perustuslain mukaan julki-sen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sen mukaan kuin lailla säädetään. Sosiaalihuollon yleis- ja erityislainsäädännössä säädetään velvoittavasti asiakkaan edun ja tarpeiden huomioonottamisesta sekä asiakkaan osallistumisesta, neu-vonnasta, ohjauksesta ja kuulemisesta, ja vammaispalvelulain perusteella vammaispalve-lujen järjestämisessä on otettava huomioon kunnassa esiintyvä tarve ja asiakkaan yksilöl-linen avuntarve.

Me aina täällä mietimme sitä, että kun meillä on tuo EU, niin onko siitä hyötyä vai hait-taa. No, tietysti tässä nyt voisi sanoa niin, että tämä EU:n hankintadirektiivi vähän säänte-lee tätäkin asiaa, koska EU:n hankintadirektiivi, jota meidänkin tulee noudattaa, ei mah-dollista vammaispalvelujen rajaamista hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Ja tämä on tietysti se, mihinkä muun muassa meidän sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto poh-jaa, eli lähdimme hakemaan toisenlaisia ratkaisuja siihen, miten voimme antaa myös aloit-teentekijöille sen tunteen, että heitä on kuultu. Kyllähän se niin on, että kun vastauksessa sanotaan, että aloite on hylätty, niin se kuulostaa aika kovalle ja pahalle, eli siinä mielessä, kun me haemme muita ratkaisuja, joita esimerkiksi lausumien kautta tuomme esiin, niin siellä tulee esille se tahtotila, se, mitä me oikeasti haluamme ja edellytämme. Ja niin kuin täällä talousvaliokunnan puheenjohtajakin lausumat esitti, siellä kerrotaan selvästi, että tar-vittavat säädösmuutokset esitellään tulevaisuudessa ja eduskunta edellyttää, että vammais-ten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta vahvistetaan osana asiakkaan ja po-tilaan itsemääräämisoikeutta koskevan lainsäädännön valmistelua, ja nämä ovat hyvin vahvoja viestejä, joita valiokunnat sitten antavat.

Arvoisa puhemies! Todellakin, voisimme mennä laatukärki edellä näissä kilpailuttamis-tilanteissa. Ministeri, totesitte viisaasti: ”Köyhän ei kannata ostaa halpaa”, ja näinhän se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

on. Mutta siellä kunnissahan vallitsee monesti myös pelko. Se, joka tekee sitä kilpailuttamista, ajattelee, että aina on valittava sitä halvinta, hinta ratkaisee, koska muuten on siellä markkinatuomioistuimessa, ja sitähan halutaan välttää viimeiseen asti. Mutta monesti se on näin, että halvin ei ole kuitenkaan se paras. Hyvät hankintatavat ja valintakriteerit on tärkeä sisällyttää päätöksentekoon, ja on hienoa, että maaliskuussa lähtee valtakunnallinen kuntakierros, jossa näitäkin asioita käydään läpi.

Espoon kaupunginvaltuutettuna tein vuonna 2016 omassa kotikunnassani valtuustokysymyksen, miten meillä kilpailutetaan, ja tämä on myös yksi keino kunnanvaltuutettujen mennä omiin kuntiinsa ja tehdä vaikkapa valtuustokysymys ja kysyä, miten ne hankintasiat siellä omassa kunnassa toteutuvat.

Arvoisa rouva puhemies! Olen työskennellyt vuosia ikäihmisten palvelujen piirissä, ja erityisesti ikääntyneet kehitysvammaiset olivat juurikin niitä, joita hoidin, ja näin ja koin sen, miten merkittävä ja tärkeä asia on jatkuvuus asioissa: jatkuvuus ihmissuhteissa, jatkuvuus siinä, että on sama hoitaja, tutut kasvot, tuttu ääni, tuttu tapa tehdä niitä hommia päivittäin siellä vastassa ja myös että koti, ruoka, viriketoiminta, kaikki, pysyy samanlaisena. Kun vaihteluja ja muutoksia sitten tulee, niin ne ovat hyvin kokonaisvaltaisia ja ne rikkoivat niin sen asukkaan — sen ihmisen, sen vammaisen — joka siellä omassa kodissaan on, kuin myös heidän läheistensä elämää. Olen saanut itse paljon juuri läheisiltä viestejä, kun on tapahtunut näitä kilpailuttamisia ja on havaittu, että asiat eivät mene niin kuin pitäisi, ja siinä tapahtuu sitten se, että omaiset ovat hyvin surullisia ja murheellisia ja tulee oikein hoitokärsimys esille, mikä on juurikin sitä, että läheisen puolesta näissä asioissa suret ja murehdit.

On äärettömän tärkeää, että valitsemme myös muita tapoja. Ei ole pakko kilpailuttaa, niin kuin täällä on todettu, voidaan käyttää palveluseteliä. Toivoisin, että myös, jos tämä sote-uudistus joku päivä tulee ja saapuu, jos saamme sen voimaan, siellä huomioidaan erittäin tärkeänä se, että vammaisten ääni siellä kuuluu.

Näillä sanoilla kiitän aloitteentekijöitä ja pidän tärkeänä, että tämä on täällä käsittelyssä, ja näen hyvin myönteisenä meidän vastauksemme. Vaikka sanotaan, että kansalaisaloite hylätään, niin kyllä kansalaisaloitteen tekijöiden ja niiden ihmisten ääni on kuulunut, joille tämä on erittäin tärkeää, ja me teemme täällä sen, että viemme asioita tärkeästi eteenpäin.

15.15 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Ei myytävänä -kansalaisaloite haluaa turvata kaikkein heikoimmassa asemassa olevien vammaisten ihmisten elinikäiset palvelut. Niihin tarvitaan jatkuvuutta, ja siksi niiden kilpailuttamisvaateesta on luovuttava. Eduskunnan valiokunnat päätyivät yksimielisesti ratkaisuun, jolla aloitetaan selvitykset tavoitteen saavuttamiseksi. Selvitetään toimet vammaisten osallisuuden, itsemääräämisoikeuden ja oikeussuojakeinojen vahvistamiseksi. Lisäksi selvitetään hankintalainsäädännön ja neuvonnan muutostarpeet. On selvää, ettei hankintojen ohjauksen tehostaminen yksinään ratkaise kansalaisaloitteen esiin nostamia vakavia ongelmia.

Vammaiset ovat kohdanneet hoivalaitoksissa kaltoinkohtelua, jota ei voi hyväksyä. Palvelut ovat olleet aliresursoituja ja henkilöstömitoitukset riittämättömiä. Tähän päädytään, kun halvin hinta ratkaisee eikä laatua painoteta. Näin ei voi olla. Tämän on muututtava. Jokainen vammaisen ihminen tarvitsee elämäänsä sopivat palvelut. On tärkeää, ettei pelkästään vamma määritä palveluja vaan yksilölliset tarpeet. Vammaisille ihmisille on merkityksellistä, että heitä tukevat palvelut mahdollistavat hyvän elämän, arjen ja osallisuuden.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Palvelujen on myös turvattava esteettömyys ja mahdollistettava osallistuminen työhön ja harrastuksiin.

Vammaisten lasten asema on turvattava laissa. Vammaisten lasten laitosasuminen on lisääntynyt. Syynä tähän ovat perheille riittämättömät palvelut. Perheet eivät saa riittävästi tukea ja kotiin vietäviä palveluja. Lapsen paikka ei ole laitoksessa, ja siksi perheet tarvitsevat tukea arkeen. Niille, jotka eivät voi syystä tai toisesta asua kotonaan, tarvitaan kodin-omaisia hoivakoteja laitosten sijaan. Jokaisen vaikeasti vammaisen on saatava avustaja päivittäisiin rutiineihin — pukeutumiseen, syömiseen, liikkumiseen, peseytymiseen, harrastuksiin, työhön ja opintoihin — ja vammaisen ja hänen läheistensä näkemyksiä ja toiveita palveluihin on kuunneltava. Lakiin tarvitaan myös tuettu päätöksenteko vammaiselle, joka tarvitsee elämän isoissa asioissa apua päätöksentekoon.

Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat, elämänmittaisten asumisen palvelujen tarpeessa olevat tarvitsevat tutut hoitajat ja tutun ympäristön. Ei ole kestävää muutaman vuoden välein kilpailuttaa palveluntuottajaa, jolloin hoitajat ja oma koti vaihtuvat yhdessä yössä. Toivon, että työryhmän työ johtaa hankintalain kirjaukseen, ettei herkkiä vammaisten välttämättömiä palveluja tarvitse kilpailuttaa. Henkilökohtainen budjetti vammaisen itsensä käyttöön voi olla ratkaisu, mutta silloinkin on varmistuttava siitä, että budjetti kattaa kaikki yksilökohtaiset tarpeet. Budjetin on joustettava ja oltava riittävän suuri.

Välttämätön hoiva ja huolenpito on tärkeää, niin myös ihmisten seura, yhteisöllisyys ja lämpö. Kun vammaisen nuori haluaa itsenäistyä ja muuttaa omaan kotiin, on tärkeää mahdollistaa yhteisöllinen asuminen. Voi asua kodinomaisesti mutta yhdessä. Yhteiset ruoka-, kahvi- ja pelihetket yhteistilassa tuovat iloa päiviin.

Hyviin vammaispalveluihin kuuluvat ehdottomasti myös kuljetuspalvelut. Ne mahdollistavat osallisuuden. Niiden rajoittaminen heikentää ihmisoikeuksia.

Minulla on ollut ilo olla Ei myytävänä -kansalaisaloitteen suojelija. Ihmisoikeudet eivät ole kaupan. Kilpailuttamismenettely palautuu mielikuvissa huutolaisaikaan, jolloin talolliset tarjosivat kunnalle vähimmillä kustannuksilla hoitoa huudettaville. Viimeinen huutolaismarkkina pidettiin vuonna 1935. On jo aika laittaa stoppi nykypäivän huutolaismarkkinoille.

Vihreät kannattavat kansalaisaloitetta, jonka allekirjoitti 72 059 ihmistä. Eduskuntakäsittelyssä päädyttiin ratkaisuun, jossa asian selvitys ja käsittely etenevät seuraavalle eduskunnalle. Tämän asian seuranta jatkuu. Suojelen jatkossakin Ei myytävänä -aloitteen jatkotyötä koko sydämestäni. Kiitos vielä kaikille kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittaneille. [Timo Heinonen: Hyvä puheenvuoro!]

15.20 Lauri Ihalainen sd: Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri! Olen erittäin iloinen kaikkien muiden kanssa siitä, että me käsittelemme nyt vammaisten palveluja ja vammaisten asemaa ja tulevaisuutta koskevia asioita — ihmisten, joilla ei usein sitä omaa ääntä yhteiskunnassa ole, jotka monesti ovat hyvin haavoittuvassa asemassa. Ei myytävänä -kampanja-aloite oli tässä mielessä tärkeä, ja viestihän oli selvä: kilpailuttaminen ei sovi vammaisten ydinpalveluihin, vammaisten oikeussuojassa on parantamisen varaa, vammaisia ei kuulla riittävästi heitä koskevissa asioissa, ja erityisesti huomio kiinnitettiin asumispalveluihin. Talousvaliokunnan nyt käsittelyssä oleva yksimielinen mietintöhän pohjautuu sosi-aali- ja terveysvaliokunnan hyvään pohjatyöhön, josta oli helppo tehdä tämä mietintö. Ilman kansalaisaloitetta, yli 70 000:ta nimeä, emme olisi tänään tätä asiaa täällä käsittelemässä. Siis kansalaisaloitteella on merkitystä, ja se on tärkeää meidän todeta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Vaikka hankintalaki — kuten täällä ministeri hyvin kuvasi ja tässä mietinnön peruste-
luissakin on kuvattu — ei ole se pääasiallinen keino tätä asiaa ratkaista, niin kuitenkin tässä on löydetty oikea reitti puuttua niihin ongelmiin ja tehdä korjaustoimia. En lähde nyt luettelemaan erikseen enää niitä kolmea pontta, jotka liittyvät tähän mietintöön, koska ne on täällä kerrottu, mutta ne ovat tosi merkittäviä: nämä jatkovalmistelut tulee tehdä mahdollisimman nopeasti ja yhteistyössä aloitteentekijöiden ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Mutta nostaisin sitten esille asian, josta emme ole vielä puhuneet, ja se on se, että vammaisilla pitäisi olla myös paremmat mahdollisuudet päästä työmarkkinoille. On monia yrityksiä ja työyhteisöjä, jotka ovat kantaneet yhteiskuntavastuuta ja lähteneet siitä, että myös vammaisilla on paikka suomalaisessa työelämässä — kaikki pidetään mukana. Vammaiset ovat erittäin motivoituneita työntekijöitä työelämässä. Heillä ei saisi olla lasikattoa pääsystä työmarkkinoille vain sen takia, että ollaan vammaisia, eikä se ole myöskään hyväntekeväisyyttä, koska se rikastuttaa työyhteisöjä ja tuo erilaista osaamista suomalaisen työelämään. Luvalla sanoen osatyökykyisten ja vammaisten pääsy työmarkkinoille parantaa myös meidän työllisyysastettamme.

Hankintalaki, johon tässä on viitattu, antaa kuitenkin mahdollisuuksia jo tänä päivänä sopimusehtoja tehtäessä siihen, että otetaan sosiaaliset kriteerit huomioon. Tässä mielessä esimerkiksi urakkasopimuksia tehtäessä voidaan asettaa edellytyksiä, että otetaan vammaisia, pitkäaikaistyöttömiä tai osatyökykyisiä, ja tätä mahdollisuutta — miten minä nyt sanoisin näitesti — kunnat eivät riittävän paljon tai hyvin vielä osaa tai halua käyttää.

Lopuksi vetoaisin myös työmarkkinajärjestöihin hyvän työn puolesta, että ne ottaisivat tekemiinsä työmarkkinasopimukseen nykyistä tukevammin — toki siellä näitä mainintoja on — myös osatyökykyisten ja vammaisten aseman ja pelisäännöt työelämässä, jotta myöskin vammaisille tarjotaan mahdollisuudet työskennellä tasaveroisesti suomalaisessa työelämässä ja antaa yhteiskunnallisen panoksensa Suomen rakentamiseksi.

15.24 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä kansalaisaloitteesta. Me olemme nyt kansalaisten yhdenvertaisten oikeuksien ytimessä. Suomi on ratifioinut YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen vuonna 2016, mutta edelleenkin Suomessa ei toimita tämän sopimuksen mukaisesti. Puutteita on vammaisten asumiseen, osallisuuden, työssä käymiseen ja työstä saatavaan palkkaan ja myös toimeentuloon liittyen. Yleisemminkin meillä on ongelmana se, ettei vammaisten henkilöiden osallisuudesta heitä koskevassa päätöksenteossa ole riittävästi huolehdittu. Palvelujen jatkuvuutta ei ole turvattu, eikä palvelujen käyttäjillä ole riittäviä oikeussuojakeinoja hakea muutosta tehtyihin päätöksiin.

Tässä kansalaisaloitteessa puututaan erityisesti yhteen tärkeään epäkohtaan eli vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamiseen. Aloitteessa esitetään, että julkisia hankintoja koskevaan lakiin lisätään soveltamisaluetta rajoittava kohta, jonka ajatuksena on, että lakia ei sovelleta sellaisten vammaispalvelujen hankintaan, joissa on kyse vammaisten henkilöiden välttämättömän huolenpidon ja tuen tarpeista ja tarpeisiin liittyvistä palveluista asumisessa ja jokapäiväisessä elämässä. Tässä yhteydessä haluan myös muistuttaa, että muistisairaudet kuuluvat myös kansainvälisen määritelmän mukaan neurologisiin vammais sairauksiin, eli sama raja-
aus koskisi myöskin muistisairaiden asu-
mista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Aloitteen taustalla on ajatus siitä, että hankintalainsäädännön mukainen kilpailuttaminen ei ole toimiva eikä inhimillisesti tai kansantaloudellisestikaan kestävä tapa järjestää vammaispalveluita. Kun ajatellaan asumiseen liittyviä palveluita, niin silloin puhutaan ihmisten kodeista. Kukaan meistä ei haluaisi suostua kodin valinnassa siihen, miten tällä hetkellä kilpailutuksissa toimitaan vammaisten kohdalla.

Aiemmassa debattipuheenvuorossani ehdotin, voisimmeko mieluummin puhua yhteisökodeista kuin esimerkiksi asumispalveluyksiköistä. Yhteisökoteja ovat muun muassa ryhmäkodit, erilaiset hoito- ja hoivakodit sekä perhehoitokodit. Kaikkein epäinhimillisintä on se, että toistuvien kilpailutusten takia osa vammaisista joutuu muuttamaan vastentahtoisesti kodistaan pois ja samalla katkeavat monet ihmissuhteet. On hyvä tiedostaa, että hankintalakiaan ei velvoita esimerkiksi uudelleen kilpailuttamaan palvelua asumispalveluihin jo sijoitettujen henkilöiden osalta, mutta tätä ei edelleenkään tunnuta riittävästi ymmärrettävän. Toivottavasti nyt maaliskuussa alkava kuntakierros lisää tietoa ja ymmärrystä tästä asiasta.

Tärkeintä olisi, että jokaiselle vammaiselle henkilölle löydetään hänen tarpeisiinsa nähden paras yhteisökoti. Ihmisen itsensä tulee olla päättämässä tästä asiasta. Itsemääräämisoikeus voi joissakin tapauksissa toteutua myös esimerkiksi tuetun päätöksenteon avulla. Toisaalta jos henkilö ei pysty tai halua edes tuetun päätöksenteon avulla itse valita, niin silloin joudutaan pohtimaan myös muita tapoja palvelujen valinnassa.

Talousvaliokunta on korostanut, ettei hankintalain keinovalikoimaa nykyisellään hyödynnetä riittävällä tavalla, jotta vammaispalveluihin liittyviin erityistarpeisiin vastattaisiin. Hankintalakihan ei sinänsä aseta esteitä laadukkaiden palvelujen hankinnan ja vammaisten henkilöiden aseman turvaamisen toteuttamiselle, ja hankintalainsäädännön keinovalikoima palveluiden laadukkaaksi toteuttamiseksi on sangen laaja. Näitä keinoja ei kuitenkaan käytetä riittävästi, ja edelleen kuulee sanottavan, että pakkohan sitä hintaa on korostaa eniten, vaikka se ei kyllä pidä paikkaansa. Kyse on siis monilta osin hankintalain soveltamiseen ja tarvittavaan ohjeistukseen ja neuvontaan liittyvistä puutteista, ja hyvä, että nyt sitten maaliskuussa lähdetään antamaan oikeata tietoa ja informaatiota kunnille.

Hankintalaissa ei säädetä siitä, millaista laatua ja millä hinnalla hankitaan. Hankintayksikkö voi myös asettaa haluamansa laatuvaatimukset tarjousvertailuun pääsyn ehdottomaksi edellytykseksi. Asiakkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamista on myös lisättävä hankintaprosessin kaikissa vaiheissa — suunnittelussa, toteutuksessa ja myös seurannassa. Esimerkiksi Muistiliitto on laatinut hyvän hoidon kriteeristön, jonka avulla on helppo arvioida, onko hoitoyhteisö soveltuva muistisairaiden yhteisökodiksi ja onko toiminta yhteisökodissa riittävän laadukasta.

Arvoisa puhemies! Haluan tähän loppuun todeta, että asumispalveluiden lisäksi myös muissa vammaispalveluissa on puutteita. Muun muassa tulkkauspalveluissa on ollut paljon ongelmia, ja viime aikoina on myös kuljetuspalveluiden kohdalla todettu olevan paljon puutteita. Vammaisjärjestöjen viesti on se, että vammaisten ihmisten liikkumisvapaus on vaarantunut uuden liikennepalvelulain vuoksi. Näin on tapahtunut erityisesti maaseudulla, ja erityisesti esteettömien autojen saatavuudessa on suuria ongelmia. Päivystysvelvoitteen poistuminen aiheutti sen, ettei autoja ole saatavilla enää ympäri vuorokauden. Myös kyytien turvallisuus ja kuljettajien ammattitaito ovat aiheuttaneet vammaisissa suurta huolta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vaikka olemme ratifioineet vammaisten oikeuksien sopimuksen, niin vammaiset eivät ole edelleenkään Suomessa yhdenvertaisessa asemassa muiden kansalaisten kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

15.30 **Matti Semi vas:** Arvoisa rouva puhemies! Näinhän se on, että ihmiselämä ei voi olla myytävänä. Vammaispalveluita ei voi kilpailuttaa samaan tapaan kuin muita hankintoja, koska niissä on kyse yksinkertaisesti koko elämän mittaisista välttämättömistä palveluista ja ihmissuhteista sekä omasta kodista.

Haluan vielä kerran kiittää tämän kansalaisaloitteen yli 72 000:ta allekirjoittajaa ja samalla kiitän myös eduskuntaa ja talousvaliokuntaa aloitteen hyvästä käsittelystä. Se esitti kolme lausumaa, joilla vammaisten henkilöiden palveluiden järjestämistä voidaan parantaa ja joiden kautta tämän aloitteen päämäärä etenee.

Vaikka hankintalainsäädännön reunaehdoista johtuu, että vammaispalveluita ei voida sulkea hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle, tämä ei rajoita palveluiden järjestämistapaa. Myöskään EU:n hankintalainsäädäntö ei määritä sitä, miten jäsenvaltiot järjestävät vammaispalvelunsa. Kunta voi tuottaa vammaispalvelut itse, ne voidaan ostaa ulkopuoliselta palveluntarjoajalta tai ne voidaan järjestää esimerkiksi asiakassetelin tai henkilökohtaisen budjetin kautta. Siis meidän ei ole pakko kilpailuttaa vammaisten elämänmittaisia välttämättömyyspalveluita.

Tässä kohtaa kannattaa huomioida myös talousvaliokunnan ponsiedellytykset, että hallitus nimittää asiantuntijaryhmän tuomaan eduskuntaan säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa, ja valmistelemaan tarvittavat lakimuutokset sekä sote- että hankintalakiin. Minun mielestäni tämä on hyvä asia.

Hankintalain keinovalikoima ei nykyisellään riittävästi huomioi vammaispalveluiden erityistarpeita. Hankintalaki säätelee toimintatapoja, mutta siinä ei säädetä sitä, millaista laatua ja millä hinnalla hankitaan. Kunta voi tuottaa vammaispalvelut itse, ne voidaan ostaa tai järjestää henkilökohtaisen budjetin kautta, mutta vaikka päädyttäisiin kilpailutukseen, voidaan palvelun laatua edistää. Kunnan hankintayksikkö voi esimerkiksi asettaa haluamansa laatuvaatimukset tarjousvertailuun pääsyn ehdottomaksi edellytykseksi eli rajata jo lähtökohtaisesti pois heikkolaatuiset palveluntarjoajat jo kilpailutusvaiheessa. Sopimusehdot tulisi suunnitella riittävän joustaviksi. Myös se, miltä osin palvelutarpeet voidaan arvioida muuttuvan ajan kuluessa, tulisi tuoda esiin jo kilpailuttamisvaiheessa. Näin pystytään palveluiden jatkuvuus ja sopimuksen vastaaminen kulloiseenkin tosiasialliseen palvelutarpeeseen turvaamaan.

Tämän elämänmittaisen välttämättömän palvelun kohdalla hankintaprosessin huolellinen suunnittelu ja valmistelu on tärkeää. Se vaatii hankintaosaamista. Käytännössä monet vammaispalvelujen hankintaan liittyvät kriteerit ovat vaikeasti ennalta määriteltäviä, eikä kilpailun hyödyntäminen ole ongelmatonta. Vammaispalveluiden hankinnassa korostuu hankintaosaamisen, ohjeistuksen ja neuvonnan merkitys. Kuitenkaan hyväkään hankinta ei ratkaise kilpailutusmenettelyn keskeisiä puutteita eli vammaisten henkilöiden puutteellista vaikutusmahdollisuutta siihen, kuinka heidän palveluitaan kilpailutetaan. Siksi on tärkeää, että hankintaosaamisen laatu pystytään nostamaan vielä korkeammalle tasolle kuin millä se tällä hetkellä on, ja siksi vammaisten elämänmittaiset palvelut tulisi lähtökohtaisesti järjestää niin, ettei niitä tarvitse kilpailuttaa vaan palvelut pystytään ostamaan laatuvaatimusten perusteella.

15.35 **Ville Skinnari sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ensinnä tietysti kiitos talousvaliokuntaan ja kollegoille siitä, että saimme tehtyä, lausuttua yksimielisesti näin tärkeässä asiassa, ja kiitos myös siitä työstä, mitä sosiaali- ja terveysvaliokunta on asiassa tehnyt, mutta eten-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

kin iso kiitos kansalaisaloitteen tekijöille, niille yli 72 000 ihmiselle, jotka ovat tämän tahdon ilmaisseet ja omalta osaltaan vaikuttaneet siihen, että olemme täällä tänään, tässä ja nyt. Mutta ongelmia on edelleen paljon, ja tietysti näin perustuslakivaliokunnan jäsenenä, arvoisa puhemies, täytyy todeta, että kun me puhumme perusoikeuksista, kun me puhumme yhdenvertaisuudesta, niin etenkin tässä asiassa se yksilön näkökulma, se heikomman näkökulma, on se, millä on merkitystä. Tätä työtä perustuslakivaliokunta on viime viikkoinakin tehnyt antaumuksella liittyen ylipäänsä sosiaali- ja terveysalan uudistamiseen ja niihin riskeihin, joita siinä piilee.

Arvoisa puhemies! Täällä on pidetty paljon hyviä puheenvuoroja niistä ponsista, joita talousvaliokunta teki, mutta haluan kuitenkin todeta sen, että tämän hankintalain problematiikka, hankintalain uudistus vuonna 2017 ja sitä edeltänyt EU-direktiivin implementointi vuodelta 2007, kuten arvoisa ministeri hyvin tietää, ei välttämättä ole mennyt sillä tavalla kuin olisi pitänyt. Ja jälkiviisaushan nyt ei ole tässä se oikea viisaus, mutta silti täytyy sanoa, että jatkossa Suomen täytyy olla entistä huolellisempi siinä, miten ja kuinka implementoimme eurooppalaista oikeutta tähän maahan.

Mutta jos menemme sitten näihin käytännön asioihin, niin edustaja Ihalainen nosti aivan oikein suurena käytännön ongelmana vammaisten pääsyn työelämään ja ylipäättään sen, miten saada työtä, kerryttää eläkettä ja olla mukana osana suomalaista hyvinvointivaltiota ja sosiaaliturvajärjestelmää. Tämä on iso asia.

Kun ajatellaan niitä ponsia, muun muassa sitä ensimmäistä pontta, jonka teimme, niin toki toivon — ja itse asiassa vetoan valtioneuvostoon — että tämä asiantuntijaryhmä aidosti, oikeasti lähtee nyt ripeästi liikkeelle, koska syksy tulee nopeasti. Meidän pitää pitää huolta siitä, että työryhmätyö etenee sillä tavalla, että kun asiantuntijaryhmä lähtee selvittämään sosiaali- ja terveyspalveluiden hankintalainsäädäntöä, niihin liittyvää neuvontaa, ohjeistusta, mukaan lukien Kansaneläkelaitoksen järjestämistä vastuulle kuuluvat palvelut hankintojen kehittämiseksi, niin näissä myös aidosti tapahtuu jotain.

Lisäksi haluan muistuttaa siitä ylipäänsä, että jos ja kun me teemme lainsäädäntöä tässä talossa, niin sitä pitää noudattaa, ja siksi laillisuusvalvonnan resursointi, ihan samalla tavalla kuin olemme puhuneet vanhusten osalta, tässäkin asiassa on entistä tärkeämpää. Meillä pitää olla riittävät laillisuuden valvonnan resurssit, ja etenkin jos ja kun laillisuusvalvonta jostain huomauttaa, niihin asioihin pitää reagoida ja ne asiat pitää korjata.

Perustuslakivaliokunta on linjannut itse asiassa jo aiemmissa linjauksissaan koskien perusoikeuksia ja riittävää sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitusta, että budjettirajoitteet eivät saa vaarantaa suomalaisten perusoikeuksia. Tämä jos mikä koskee vammaispalveluita. Tällä haluan tietysti lähettää viestin niihin kuntiin, niihin kaupunkeihin, joissa tällä hetkellä tehdään sellaisia linjauksia, jotka saattavat vaarantaa tai ovat jo vaarantaneet vammaisten oikeudet. Budjettirajoitteet eivät siis saa rajoittaa suomalaisten perusoikeuksia, etenkin niiden perusoikeuksia, jotka ovat heikoimmassa asemassa. Ja kun tähän lisätään se hallituksen kannustinjärjestelmä, bonusjärjestelmä, jolla nyt kuntia kannustetaan leikkaamaan sosiaali- ja terveystalouksista, jotta ne saavat enemmän rahaa, arvoisa puhemies, ensi vuosikymmenellä, niin se valitettavasti luo paineen myös niille palveluille, jotka ovat lakisääteisiä. Tätä ei Suomessa saa tapahtua, tätä ei saa missään hyvinvointivaltiossa tapahtua, eikä se ole edes perustuslain mukaista.

15.40 Eero Lehti kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hankinta ja siihen liittyvä kilpailulainsäädäntö kokonaisuutena on vuosikymmenten aikana osoittautunut tietyissä tilanteissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

varsin hankalaksi. Kun tähän liittyy sitten se, että on valitusmahdollisuuksia näihin päätöksiin, markkinatuomioistuimien käsittelee valituksia, niin tästä helposti syntyy sellaisia tilanteita, joita varmaan alun perin ei ajateltu. Alun alkaenhan laki on lähtenyt Keski-Euroopan tilanteesta, jossa hallinnollisten päätösten taustalla epäiltiin olevan enemmän korruptiota kuin meillä onneksi täällä Skandinaviassa tai Suomessa yleensä on — toivon mukaan jatkossakaan ei esiinny.

Mutta kun täällä edustaja Juvonenkin totesi tästä lainsäädännön ongelmallisuudesta, niin tätä talousvaliokunnassa käsiteltiin jo varmaan 7—8 vuotta sitten ja todettiin nimenomaan tämä vammaisten pitkäaikaisten palveluiden kilpailuttaminen vaikeaksi hallita. No, minun mielestäni tässä aika paljon voidaan syyttää myös Kuntaliittoa, joka on kuntien edunvalvonta- ja koulutusorganisaatio. Siellä ei ole annettu erityisesti painoa sille, että erilaisten tuotteiden tai palveluiden kilpailuttaminen poikkeavat monella tavalla toisistaan.

Tuotteiden kohdalla laatu voidaan usein määritellä objektiivisesti, tai niistä on sellaisia yksiselitteisiä mittareita, joiden perusteella voidaan laatua arvioida. Yleinen käsitys on kymmeniä vuosia ollut palveluiden osalta, että asiakas on paras palvelun laadun arvioija. Sitä tällä kuntapuolella juurikaan ei käytetä, mikä käytännössä tarkoittaa, että nämä pitkäaikaisen asumisen palveluiden asiakkaat eivät ole olleet oikeutettuja ja vaikutusvaltaisessa asemassa silloin, kun valitaan heitä koskevaa palvelua, vaan se on tulkittu tämän tavara—laatu-ajattelun mukaan, jolloin ostaja tekee laadusta myös arvion. Tämän johdosta joissain tapauksissa on jouduttu aika epäinhimillisiin lopputuloksiin. Viranhaltija pelätessään markkinatuomioistuinta on käyttänyt omaa laatu-arviointia ja hintaa, kun jälkepäin tarjoukseen ei voida puuttua kovin olennaisella tavalla. Laissa on kuitenkin tälläkin hetkellä mahdollisuuksia yksilöllisempään laadun ynnä asiakkaan näkökannan huomioon ottamiseen, ja vaikka tässä tapauksessa aina asiakas ei ole ehkä täysin kykenevä arvioimaan, niin ei se silti häneltä sitä oikeutta vie, se vain siirtyy hänen edusmiehelleen, viime kädessä virkaholhoojalle.

Tämä laki on toisin sanoen tarvinnut tämän kansalaisaloitteen, jotta tämä saadaan täällä korjattua, hyvä niin. Omakohtainen 40 vuoden kokemus kehitysvammaisesta veljestäni kyllä kannustaa tämän asian loppuunsaattamiseen. Vahinko tässä on jo päässyt tapahtumaan. Tähänastinenkin menettely olisi voinut ottaa asiakkaan näkökohdan huomattavasti tehokkaammin huomioon, ja nämä turhat asuinpaikan vaihdot aina ovat näille henkilöille raskaita, elleivät he itse sitä nimenomaan toivo syystä tai toisesta, jotka ovat hyvin yksilöllisiä.

Omasta puolestani haluan myös kiittää talousvaliokuntaa yksimielisyydestä, pohdinnan tuloksena on syntynyt arvokas näkemys, joka johtanee siihen, että lainsäädäntöä myös muutetaan, kuten monessa muussa maassa on jo aiemmin tehty. [Vasemmalta: Hyvä puhe!]

15.44 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Haluan minäkin kiittää omasta puolestani tämän kansalaisaloitteen aktiiveja ja allekirjoittaneita. Aloitteen viesti on hyvin selkeä: Kilpailuttaminen ei sovi vammaisten palveluihin, ja vammaisten palveluja sekä oikeusturvaa on parannettava. Vammaisia on kuultava selkeästi paremmin heitä koskevissa asioissa.

Huolellisen valiokuntakäsittelyn kautta on nyt päädytty kolmeen lausumaan, jotka toteutuessaan tuovat kansalaisaloitteen hengen käytännön elämään. Asiantuntijaryhmän kautta on valmisteltava säädösmuutokset, joiden avulla turvataan vammaisten henkilöiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

osallisuus ja oikeussuojakeinot heitä koskevassa päätöksenteossa. Itsemääräämisoikeutta vahvistetaan ja ratkaisu- ja valvontakäytäntöihin haetaan yhtenäisyyttä palveluiden käyttäjien yhdenvertaisuuden ja palveluntarjoajien tasavertaisten kilpailuedellytysten turvaamiseksi.

Uudistamista kaipaa muun muassa vammaispalvelulainsäädäntö, ja tulevan hallituksen on hyvin nopeasti otettava työpöydälle lausumien edellyttämät muutostarpeet. Vammaisten palveluihin on syytä vaatia oikeudenmukaisuutta. Se on meidän tehtävämme. Mutta kuten edustaja Ihalainenkin omassa puheenvuorossaan totesi, yhtä tärkeää vammaisten ihmisten kohdalla on etsiä ja miettiä keinoja parempiin työllistymismahdollisuuksiin. Yhteiskunnalla ei mielestäni ole varaa jättää heitä työllistämättä asenteiden ja ennakkoluulojen takia.

Voimassa oleva hankintalaki mahdollistaa sosiaaliset kriteerit päätöksiä ja sopimuksia tehtäessä. Sopimusehtoihin voidaan kirjata, että työnhaussa otetaan huomioon erityisesti osatyökykyiset ja vammaiset. Kyse on tahdosta. Kyse on tahdosta myös silloin, kun lausumat toteutetaan seuraavan hallituksen toimesta — toivottavasti mahdollisimman nopeasti vaalikauden alussa, koska uskallan ajatella niin, että tämän kansalaisaloitteen hengen toteutumista myös seurataan hyvin vahvasti.

15.46 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo debatissa totesin, niin vielä keran kiitos tekijöille sisusta, ja tosiaan myös kiitos tälle eduskunnalle ja sen valiokunnille siitä, että asiaa tosissaan sitoudutaan viemään eteenpäin. Kun täällä tuli puhetta tästä aika-aulusta, niin itse näkisin tietenkin niin, että kun nyt on selkeä eduskunnan tahto — täysin yksimielinen — niin varmasti ministeriöt jo omalta osaltaan valmistelevat toimia, joilla uusi hallitus voi mahdollisimman pian myös toteen saattaa ne kaikki toimet, mitä tarvitsemme, jotta saamme tämän tärkeän aloitteen toteen. Täällä mielestäni edustaja Harakka aika viisaasti lausui oman puheenvuoronsa alussa, että jos kaikki toimisi niin kuin pitäisi, niin tietenkään tällaista kansalaisaloitetta ei edes tarvittaisi, koska näitä ongelmia ei olisi. Mutta koska olemme tienneet nämä ongelmat vuosikausia, niin oli tärkeää huomata, kuinka tämä kansalaisaloite kuitenkin on nyt vaikuttanut tosiasiasa niin, että kerta kaikkiaan kaikki tuntevat yhteisen vastuun siitä, että tämä on saatava eteenpäin.

Mielestäni, puhemies, tässä on kysymys paitsi tärkeästä asiasta, myös tietynlaisesta arvopohjasta, mitä tänä päivänä aika usein täällä eduskunnassakin pohdimme, eli siitä, mikä on ihmisarvo suhteessa esimerkiksi voiton tavoitteluun ja näihin ikäviin ilmiöihin, joihin olemme tänä päivänä törmänneet niin täällä vammaisten palvelun puolella kuin vanhusten hoidon puolellakin. Eli silloin, kun niin sanotusti pelkkä voiton tavoittelu tai raha tai hinta ratkaisee, olemme liian usein nähneet erittäin epätoivottavia asioita edessämme. Siksi mielestäni nyt jos koska on se aika, että me käymme laajaa arvopohjaista keskustelua tässä yhteiskunnassa siitä, mihin meillä sivistyneessä yhteiskunnassa tulee olla varaa — ja miten me sen kunniatehtävämme pystymme toteuttamaan, että me pidämme toden totta huolta heikoimmistamme. Se on sivistyneen yhteiskunnan merkki, ja se täytyy nähdä. Usein tällaisessa markkinayhteiskunnassa, missä me elämme, on käynyt toisin. Siksi pidän tärkeänä, että myös tosiasiasa ja konkreettisesti tämän aloitteen henki ja ne käytännön toimet etenevät. Se vaatii, niin kun täällä on todettu, rahaa. Se vaatii resursseja, se vaatii valtiolta resursseja, se vaatii kunnilta. Ja on aivan oikein se tietynlainen huoli, mikä ollaan esitetty siitä, että jos kunnilla tai toteuttavalla tasolla ei ole riittävästi sitä resurssia, niin sil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

loin aivan liiaksi, vaikka yritettäisiin sanoa mitä, tosiasiasa joku hintakriteeri pääsee määrittämään hankintoja, eikä se tietenkään ole oikein, vaan nimenomaan laatu on tärkeää.

Puhemies! Tähän loppuun haluan alleviivata samaa seikkaa, mitä edustaja Ihalainen aloitti ja muun muassa edustaja Taimela tuossa äsken, että tärkeää on toimeentulon kannalta myös se, että vammaisilla ja vajaakykyisillä ihmisillä olisi ihan oikea mahdollisuus tehdä työtä, josta saisi ihan oikeaa palkkaakin, eikä se ole vain pelkkää työtoimintaa. On erittäin hyvä, että edustaja Ihalainen muun muassa vetosi näihin työmarkkinaosapuoliin, jotta osatyökykyisten mahdollisuudet otettaisiin huomioon. Itse tiedän esimerkiksi, että tämä mainitsemani NEO-OmaPolku Tampereella on perustanut osuuskunnan, jota kautta sitten nämä nuoret ovat voineet saada ihan oikean mahdollisuuden tehdä työtä ja saada myös palkkaa siitä työstä. Tämä on varmasti monen toive, että kun siellä kuitenkin työkykyä, työhalua, innokkuutta ja osaamista on, niin myös näitä mahdollisuuksia ihmiselle annettaisiin.

15.50 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Miten kilpailutetaan lapselle lämmin syli? Näin kysyi minulta eräs lasten kanssa työskentelevä virkamies silloin, kun oma kotikaupunkini Hämeenlinna siirtyi tilaaja—tuottaja-malliin. Tuosta mallista luovuttiin, koska tuohon kysymykseen ei löytynyt kelvollista vastausta, vaan me huomasimme, että monessa, monessa asiassa yhä edelleen mennään hinta edellä eikä saada sitä laatua, mitä haluttaisiin.

Tänään voisi hyvin kysyä, miten hankitaan vammaiselle ihmiselle hyvä ja pysyvä koti. Hinta ja laatu, molemmat vaikuttavat, ja meidän on pakko olla hintatietoisia, koska hyvinvointivaltion veroeurot ovat rajalliset, mutta me emme ole aidosti hyvinvointivaltio, jos me menemme vain raha edellä, vaan laadulla on todellakin väliä. Joskus tulee mieleen se, että miten tässä näin kävi, missä vaiheessa se laatu unohtui, hävisi, hukkuu ja niin monessa kunnassa pelkästä hinnasta tuli kuningas. Ja oikeastaan kansalaisaloitteen tekijät, joille kuuluu iso kiitos siitä, että he ovat tämän asian nostaneet esiin, kuvaavat sitä hyvin, kun he perustelevat, miksi tämä aloite piti tehdä.

Kun hankintalaki tuli voimaan, niin sitä ruvettiin tulkitsemaan laatu—hinta-vertailussa enemmän hinta edellä, ja kun asumispalveluiden kilpailutus alkoi, niin markkinoille tulivat kansainväliset suuryritykset, joilla oli intressinä vain oma voitontavoittelu. Kilpailussa, kilpailutuksissa hinta sivuutti laadun, ja samalla kävi niin, että kun tätä tehtiin virkatyönä, niin itse asiassa vammaisten oma osallisuus niiden palvelujen hankinnassa oheni ja hävisi ja hintakilpailu polki edelleen ja edelleen hintoja ja sitä kautta myös laatua. Niin siinä sitten kävi, että vammaisen ihmisen elämästä tuli kauppatavaraa.

Kiitos tekijöille siitä, että he ovat pysäyttäneet tämän asian äärelle. Luulen, että tämä keskustelu, mitä tämän ympärillä on käyty, on koskettanut monen ihmisen oikeudentuntoa ja varmasti myös monen ihmisen omaatuntoa. Näyttää siltä, että on olemassa poliittinen tahto, yksimielinen tahto, että tämä asia korjataan, ja se todellakin edellyttää muutakin kuin niitä eduskunnan ponsia, joihin tänään on yksimielisesti sitouduttu. Se edellyttää sitä, että hankintalakia täsmennetään, että sanotaan selvästi, että se laatu ja kilpailutus ei ole pakko silloin, kun on vammaisten palveluista kyse, vaan on myös muita mekanismeja. Ja se edellyttää myös sitä, että vammaispalvelulain puolelle kirjoitetaan selvät laatukriteerit.

Tässä salissa on usein käyty keskustelua siitä, säädämmekö me liian paljon, kirjoitameko me liian paljon normeja lainsäädäntöön, mikä sitten estää sen terveen harkinnan ja valinnan, kun paikallisesti etsitään ratkaisuja. Mutta kyllä mielestäni niin tämä asumispal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

velupuoli vammaisten kohdalla ja monet muutkin vammaisten palvelut kuin sitten vaikkapa keskustelu vanhuspalveluista ja joistakin varhaiskasvatuspalveluista osoittavat sen, että kyllä siellä laadussa on oltava lain suoja. Muuten, kun rahat ovat tiukalla, käy niin, että minimistä tulee aina vain alhaisempi ja alhaisempi ja hintakilpailu voittaa.

Toivon, että tämä yksimielisyys, joka tämän asumispalvelun kohdalla on löydetty, koskee myös vammaisten ihmisten Kela-kyttejä, koska niissä me näemme sen, että itse asiassa kokonaistaloudellisuus alkaa unohtua. Ymmärrän, että Kelassa on haettu taloudellisten raamien puitteissa ratkaisua ja on tehty kilpailutus, joka on johtanut aivan hullunmyllyyn. Itselleni soitti tässä muutama päivä sitten Forssan sytostaattiosastolta hoitaja, joka sanoi, että eikö tälle Kela-taksille voi tehdä mitään, meillä menee viikoittain sytostaattihoidot pieleen, kun taksi ei toimi ja asiakkaat eivät saavu paikalle. Jokainen tuollainen yksi pieleen mennyt sytostaattihoito maksaa kuulemma noin 60 000 euroa. Sillä ostaisi jo muutamman auton niille ihmisille, jotka yrittävät mennä tuohon hoitoon, kun taksijärjestelmässä on menty hintakilpailu edellä. Tämä vain ikään kuin semmoisena sivujuonteena, mutta se liittyy tähän inhimillisten ja elintärkeiden palveluiden kilpailuttamiseen ja siihen liittyvään osaamiseen.

Vanha sanonta sanoo, että kilpailu on hyvä renki mutta huono isäntä, ja tämä vanha sanonta on hyvin oikeassa. Kunnat hakevat omassa talousahdingossaan usein kilpailuttamalla ja myös laadun kustannuksella säästöä, mutta usein on myös niin, että laatua on vaikea kilpailuttaa. Huomataan vasta jälkikäteen, minkälaisia kriteereitä olisi pitänyt asettaa, ja siksi meidän on koko valtakunnan tasolla etsittävä sellaisia mekanismeja, joilla silloinkin, kun päädytään kilpailuttamalla hankkimaan joitakin asioita, me osaisimme tehdä sen paremmin.

Palveluita hankittaessa erityisesti on tärkeää, että sitä palvelua katsotaan myös tarvitsevan ihmisen näkökulmasta ja tuo yhteys toimii silloin, kun palvelua hankitaan. Liian lyhyet palvelusopimukset erityisesti asumisessa mutta myös monessa muussa palvelussa ovat ihmisen ja asiakkaan näkökulmasta kohtuuttomia. Asumispalveluissa siksi, että kyse on ihmisen kodista.

Menestyksen mitta ei ole euro, vaan se on hyvä elämä, ja usein hyvinvointipalvelun tulokset näkyvät vasta koko elämänkaaren mittaisina, ja siksi niitä on vaikea mitata kvartaalitalouden keinoin. Tämän vuoksi on välttämätöntä löytää riittävät laatukriteerit silloin, kun puhutaan ihmisten palveluista, ja tämän vuoksi kilpailuttaminen ei sovi vammaisten asumispalveluihin. [Timo Heinonen: Erinomainen puhe!]

15.56 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa rouva puhemies! Inhimillinen ihmiselämä ei todella sovi kauppatavaraksi, kuten tässä keskustelussa on jo useammalla suulla todettu. Itse totean, että tätä keskustelua ja puheenvuoroja kuunnellessani tuli mieleen tuo muinaisjäänne, huutolaisjärjestelmä, joka tuli mainituksi, ja muistin, että omakin isoisoisäni oli huutolaislapsi. Halvimman tarjouksen tehnyt otti hänen huolenpitonsa hoitaakseen, ja tällaista historiaa aika monen suomalaisenkin taustalta löytyy, mutta se ei ole tätä päivää. Me olemme halunneet rakentaa hyvinvointiyhteiskuntaa, ja tuon rakentamistyön viimeistelyjä me tänään täällä teemme. Palveluiden kilpailuttamisen aiheuttamat ongelmat vammaisille ihmisille ja heidän läheisilleen on yksimielisesti tunnustettu, ja tuon vammaisten henkilöiden välttämättömän avun ja tuen kilpailuttamisen on myös todettu olevan vastoin YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Arvoisa puhemies! Tämän kansalaisaloitteen laatijat ja allekirjoittajat ovat tehneet merkittävän työn, jota ilman nämä asiat eivät nyt tässä salissa tällä painoarvolla varmaankaan olisi. Kiitos siitä kansalaisaktiivisuudesta, sitä tarvitaan, ja yhteistyöllä saamme tuloksia aikaan. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta piti kansalaisaloitteesta ja asiantuntijalausunnoissa esille tuotuja vammaisten henkilöiden palvelujen hankintojen ongelmia vakavina sekä erityisen ongelmallisena sitä, että vammaisten henkilöiden osallisuudesta heitä koskevassa päätöksenteossa ei ole riittävästi huolehdittu ja että palvelujen jatkuvuus rikkoontuu tavalla, jota ei saisi tapahtua. Vammaispalvelujen asiakkaiden osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet tulee turvata nykyistä paremmin — tähän näkemykseen yhtyi yksimielisesti myös talousvaliokunta.

Näihin valiokuntien lausuntoihin sisältyvät lausumaehdotukset antavat todellakin mahdollisuuden laatia palveluiden järjestämistä koskeviin erityislakeihin sellaiset säädökset, että vammaisten palveluiden kestäväan järjestämiseen ja kilpailuttamisen lopettamiseen päästään. Näin me haluamme tapahtuvan, ja tästä eteenpäin koko eduskunnan on nyt yhdessä kannettava vastuu siitä, että näin todella tapahtuu.

15.59 Markku Eestilä kok: Arvoisa rouva puhemies! Itsekin haluan kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä. Se on selvästi johtanut jo hyvään lopputulokseen, ja edustaja Filatov piti täällä erinomaisen puheen. Kilpailuttamista ja laadunvalvontaa on todella varsinkin vammaisten kohdalla erittäin vaikea toteuttaa niin, että joku ei kärsisi jossakin päin Suomea. Minun mielestäni Eero Lehti piti myös erittäin hyvän puheen, jossa hän totesi, että erityisesti vammaisille asuinpaikan vaihto on aina raskas, ja jos se ei ole pelkkä asuinpaikan vaihto vaan se hoitohenkilökuntakin vaihtuu siinä ympärillä, niin se voi aiheuttaa hyvinkin merkittäviä hyvinvointivajeita sitten pitkäksi aikaa.

Mutta itse otan esille jo tekemäni valtuustoaloitteen Iisalmen kaupungissa. Vuonna 2010 esitin, että joko kaupunki tai jokin sen omistama osakeyhtiö tekee tällaisen palvelutalon — olipa siellä vanhuksia 24 tuntia vuorokaudessa tai vammaisia — ja solmii vuokrasuhteen näiden asujiksi tulevien kanssa. Sitten jos joku sitä toimintaa pyörittää, olipa se kaupungin omaa tai jonkun yksityisen pyörittämää toimintaa, niin asuinpaikka pysyy aina samana. Tällä voitaisiin ehkäistä... ja itse asiassa, jos tätä olisi suuremmassa mittakaavassa tehty, niin tänäkin päivänä me olisimme kilpailutuksilta säilyttäneet juuri tämän asumisen ja vuokraamisen elementin pois. Näitä olisi pystytty ehkäisemään, jos olisi menetelty toisin.

16.00 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Filatov piti erinomaisen hyvän puheenvuoron. On tärkeää, että nämä ponnet nyt muuttuvat eduskunnan ja valmistelun kautta laiksi ja toisaalta lait sitten arjeksi. Korjauksia tarvitaan kilpailulainsäädäntöön, hankintalakiin niin, että nämä elämänmittaiset palvelut saadaan sieltä rajattua pois, ja myös tarvitaan korjauksia vammaispalvelulakiin.

Mielestäni oli hyvä, että edustaja Filatov nosti esille myös nämä Kela-kuljetukset, mutta myös vammaispalvelulain alaisissa kuljetuksissa on aika isoja ongelmia tällä hetkellä monilla alueilla. Ne eivät toimi. Jos sanotaan, että koti on se, mitä ei pidä kilpailuttaa, niin kyllä näille henkilöille tuttu avustaja, mutta myös tuttu taksi, tuttu kuljettaja, ovat sellaisia asioita, joita pitäisi pystyä kunnioittamaan paremmin kuin tällä hetkellä. Tällä hetkellä eivät vammaispalvelulain kuten eivät myöskään Kela-taksien palvelut Suomessa näytä toimivan sillä tavalla kuin niiden pitäisi toimia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Kilpailuosaaminen on oma asiansa. Pelkästään se ei riitä, että meillä on lainsäädäntö, vaan sitä lainsäädäntöä pitää myös sitten osata käyttää. Liian usein törmätään siihen, että kerrotaan, että on kilpailutettu — niin kuin edustaja Eestilä tässä toi esille — mutta siinä kilpailutuksessa ovat nämä laatukriteerit olleet niin huonosti valmisteltuja tai osaamattomasti tehtyjä, että esimerkiksi kaikki ovat saaneet niistä kaikista täydet pisteet ja sen jälkeen tosiasiallisesti kilpailutus on tapahtunutkin pelkän euron, pelkän kustannuksen näkökulmasta. Eli tämä vaatii osaamista, tämä vaatii kriteereitä, tämä vaatii myös ihan valtakunnallista ohjeistusta, niin että tämä saadaan kuntoon.

Mutta on ollut erinomaisen hyvää keskustelua täällä eduskunnassa. Ja välillä on kiva olla tässä salissa niinkin, että olemme yhtä mieltä salin vasemmalta reunalta salin oikeaan reunaan. Jokainen kansanedustaja on tänään pitänyt erinomaisen hyviä puheenvuoroja, ja toivotaan, että ne nyt muuttuvat myös laiksi ja lait arjeksi.

16.03 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! On erittäin hyvä asia, että meillä on lakisäätteiset vammaisneuvostot, vanhusneuvostot, nuorisovaltuustot. Ne kaikkihan tulivat myös lakiin. Ainoa ongelma siinä on se, että ne eivät ole päättäviä elimiä, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto, mutta on erittäin tärkeää, että niitä kuullaan. Täälläkin keskustelussa nousi esille juurikin vammaisneuvoston osuus siellä kunnassa, se, että kuntapäätäjät kutsuvat vammaisneuvoston jäseniä, vanhusneuvoston jäseniä kuultaviksi ja ottavat sen viestin vastaan, koska heillä on siellä se syvä asiantuntijuusosaaminen, kokemusasiantuntijuus hyvin usein myös. Ja erittäin tärkeää on myös se, että esimerkiksi vammaisneuvoston jäseniksi valitaan ihmisiä, jotka ovat itse vammaisia tai vammaisten omaisia, niin että heidänkin äänensä kuuluu. Se on monesti ongelmana, että välttämättä ne kaikkein vaikeimmin vammaiset ihmiset, vaikeavammaiset, eivät pääse sinne neuvostoon eivätkä saa äänensä kuuluviin.

Täällä on puhuttu laadusta ja siitä, että kilpailuttaminen ei ole pakko. Kunnat voivat itse päättää ja käyttää myös muita vaihtoehtoja. On erittäin tärkeää, että siellä on se osaaminen, ja siitä osaamisestakin on täällä tosi paljon puhuttu, mutta sitten taas on se pelko, että jos kilpailutus epäonnistuu ja joku siitä valittaa eikä ole valittu halvinta, niin silloin ollaan siellä markkinaoikeudessa. Ja tämä on se suuri ongelma.

Kaikella tavalla koti on ihmisen paras paikka. Se on sitä myös vammaisille ja vanhukille, ja kyllä meidän tulee turvata riittävät resurssit vanhusten hoivaan, vammaisten hoivaan, asumispalveluihin, ryhmäkoteihin. Sitä tämä aloitteen käsittely täällä eduskunnassa nyt tarkoittaa, että kaikkien heidän asia huomioidaan, ketkä ovat asianosaisia ja ketkä siellä niiden palvelujen piirissä ovat.

Kansalaisaloitteet ovat saaneet tässä talven aikana hyvin äänensä kuuluviin eduskunnassa. Meillä on ollut vakuutuslääkärit-kansalaisaloite ja nyt meillä on tämä vammaisten avun kilpailuttamisen aloite käsittelyssä, ja hyvä, että yksimielisesti näitä asioita välillä voidaan viedä eteenpäin, koska silloin aloite saa todellakin suuren arvostuksen.

16.05 Jari Myllykoski vas: Arvoisa rouva puhemies! Seurasin mielenkiinnolla tätä keskustelua tabletin kautta, ja nyt on pakko osallistua siihen, vaikka tarkoitukseni ei ollut.

Meitä ihmisiä on sellaisia, että me toki jokainen varmaan tunnistamme vammaisen arjessa ja meillä voi olla lähisukulaisia tai tuttaviamme, mutta osalle suomalaisista vammaisuus on vain se tunnusmerkki, että parkkipaikalla on invaparkkipaikka.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 166/2018 vp

Sen takia on hyvä, että käydään tätä keskustelua sillä tavoin, ja nyt täytyy sanoa täältä vasemmalta tuonne oikealle, että edustaja Heinonen nosti erittäin hyvän asian esille. Hän puhui elinikäisten palveluiden jatkumosta ja Kela-kyyeistä. Tänään Aamu-tv:n uutisista tuli siitä, kuinka moni alalla työskentelevä toimija kohtaa väkivaltaa, kun on vammaispalveluissa töissä, on hoitajana, kuinka paljon se hoitava henkilöstö kohtaa väkivaltaa. Tässä olisi erittäin tärkeää pohtia sitä, että kyllä meidän pitäisi noissa Kela-kyyeissä tavallaan henkilöidä ja antaa luotettava potilas—kuljettaja-suhde niin, että se vammaisen henkilö voi mennä sen saman tutun, turvallisen palveluntarjoajan piiriin, jolloin me voimme estää niitä tilanteita, että kun erilaiset persoonat kohtaavat, niin aina voi tapahtua jotakin, mikä on yllättävää. Siinä mielessä edustaja Heinonen nosti kyllä hyvän asian esille, että pitäisi olla semmoista turvallista palvelua Kelan puolelta, että meillä ihmisille annettaisiin sellaista jatkumoa, että se tuttu ja turvallinen ja henkilökohtaisia tarpeita vastaava palvelu voitaisiin saada aikaan. Siinä mielessä vielä kerran kiitoksia, edustaja Heinonen.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 2/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.